

9. Warnes A. M. The challenge of intra-Union and in-migration to «social Europe» / Anthony M. Warnes // Journal of Ethnic and Migration Studies. – 2002. – Vol. 28. – № 1. – P. 135–152.
10. Аналітична записка Відділу економічної та соціальної стратегії Національного інституту стратегічних досліджень Тіньові міграційні потоки та їх вплив на економічну безпеку країни (аспект трудової імміграції) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/March/13.htm>.
11. Иммиграционная политика западных стран : альтернативы для России / под ред. Г. Витковской ; Международная организация по миграции. – М. : Гендальф, 2002. – 264 с.

Гороть А., Прокопчук К. Правовые проблемы влияния нелегальной миграции на национальную безопасность Украины. В статье мы пытаемся осветить проблему нелегальной миграции как социально опасного явления, которая стала актуальной для Украины практически одновременно после её образования как самостоятельного государства и составляет в настоящее время реальную угрозу национальной безопасности Украины. Миграция населения является одним из многочисленных аспектов глубокого и всеобъемлющего системного кризиса в Украине, и это не секрет для общества. Утверждение, что именно данный системный кризис, а не определённые внешние факторы, является наибольшей угрозой национальной безопасности нашего государства, также не требует особых доказательств. Но если подавляющее большинство составляющих кризиса просматривается для ограниченных кругов общества, хорошо информированных в силу профессиональных и должностных обязанностей (администрации различных уровней, депутатский корпус, журналисты, спецслужбы и силовые структуры, эксперты), то проблема трудовой миграции относится именно к тем, которые пронзают всё общество насквозь, присутствуют в повседневной жизни почти каждой украинской семьи и непосредственно влияют на все без исключения общественные процессы.

Ключевые слова: многосторонние отношения, двусторонние отношения, миграция, нелегальная миграция, национальная безопасность, трудовой мигрант.

Horot A., Prokopchuk K. Legal Problems of the Influence of the Illegal Migration on the National Security of Ukraine. In the article we are trying to highlight the problem of illegal migration, as a socially dangerous phenomenon, which became actual for Ukraine after it had become an independent state and it is a real threat to the national security of Ukraine. Migration of the population is one of the many aspects of a deep and comprehensive system crisis in Ukraine, and this is no secret to the public.

It doesn't require any proof that this systemic crisis, not some external factors, is exactly the greatest threat to the national security of our country. But if the vast majority of the crisis components can be seen by the limited social circles, well-informed because of professional and official duties (administration at various levels, deputies, journalists, intelligence services and security agencies, experts), the problem of labor migration refers specifically to those that transpire the society, are present in everyday life of almost every Ukrainian family and directly influence on every single social processes.

Key words: multilateral relations, bilateral relations, migration, illegal immigration, national security, migrant workers.

УДК 342.56:347.962

В. Кравчук

Формування суддівського корпусу в Україні та Польщі: порівняльно-правовий аналіз

У статті проаналізовано вітчизняне та польське законодавство про судоустрій і статус суддів, узагальнено наукові підходи до розуміння категорії «суддівський корпус» у конституційному праві України та Польщі, розглянуто процедури обрання й призначення суддів на посади. Обґрунтовано висновок про те, що суддя є центральним суб'єктом судової влади.

Ключові слова: правовий статус суддів, суд, суддівський корпус, суддя, Україна, Польща.

Постановка наукової проблеми та її значення. Формування в Україні демократичної, правової держави неможливе без належного забезпечення та функціонування правосуддя. Організаційно-пра-

вовий механізм правосуддя є не що інше, як результат історичного розвитку конкретного суспільства, а тому його неможливо запозичити з іншого суспільства, навіть найбільш прогресивного. Правосуддя для кожного суспільства та держави є самобутнім, тому може розвиватися лише в умовах, що сприймаються суспільством. Безумовно, ядром організаційно-правового механізму правосуддя є суддя, а особливо його конституційно-правовий статус.

У міру розвитку вітчизняної й зарубіжної науки конституційного права стає очевидним, що при розгляді питання про роль і місце суддів у судовій владі недостатньо обмежуватися лише аналізом вимог, які пред'являються до суддів, принципів діяльності суддів, їхніх функцій, прав та обов'язків, а також гарантій їхньої діяльності. Потрібно залучати до цього аналізу й інші, закріплені Конституціями й законодавчими актами елементи. Це стосується порядку обрання та призначення суддів на посади.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Питання призначення та обрання суддів на посади переважно розглядалися у роботах, присвячених судоустрою й судочинству, такими вітчизняними та польськими вченими й практиками, як В. Бринцев, І. Войтюк, В. Городовенко, В. Долежан, А. Закалюк, І. Марочкін, Л. Москвич, І. Назаров, В. Нор, С. Подкопаєв, С. Прилуцький, В. Сердюк, Л. Скомороха, В. Стефанюк, О. Томкіна, Д. Фіолевський, В. Шишкін, Н. Юзікова й ін. (Україна), Й. Гудовський, Т. Ерецінський, М. Зубік, Й. Івульський, К. Пясецький та ін. (Польща). Крім того, до зазначеної теми зверталися й інші зарубіжні науковці, а саме: Ж. Коновалова, І. Мартинович та ін. (Білорусь), Г. Єрмошин, В. Жуйков, М. Клеандров, В. Лебедев, І. Михайловська, Т. Морщакова, В. Пейсіков, І. Петрухін й ін. (Росія), Шелдон Голдман, Пенні Дж. Вайт, Вільям Г. Ренквіст та ін. (США), Д. Жардель й ін. (Франція).

У науці конституційного права до питання обрання та призначення суддів на посади частково зверталися у своїх дослідженнях такі вчені-конституціоналісти, як З. Гладун, В. Єгорова, В. Журавський, В. Копейчиков, В. Кравченко, В. Мелашенко, М. Оніщук, В. Погорілко, О. Скрипнюк, О. Совгіря, Ю. Тодика, В. Федоренко, О. Фрицький, Ю. Шемшученко, Н. Шукліна та ін. (Україна), М. Баглай, М. Вітрук, Б. Габрічидзе, Р. Єнгібарян, О. Кутафін, С. Павликов, В. Чиркін й ін. (Росія), Г. Василевич, В. Кодавбович, В. Круглов та ін. (Білорусь), Б. Банашек, Л. Гарліцкі й ін. (Польща).

Формулювання мети та завдань статті. Мета статті – пошук і виявлення шляхів розв'язання актуальних теоретичних та практичних проблем формування суддівського корпусу в Україні й Польщі з урахуванням позитивного досвіду останньої.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У конституціях, як правило, сформульовані загальні елементи правового статусу суддів. До них належать вимоги, які пред'являються до суддів; порядок призначення; принципи їхньої діяльності; підстави та порядок припинення повноважень й ін. Такі елементи, як права та обов'язки суддів, їх правосуб'єктність; присяга суддів, гарантії їхньої діяльності; підстави й порядок притягнення суддів до юридичної відповідальності, регулюються, зазвичай, законодавчими актами, які закріплюють організацію судової влади та статус суддів.

Конституція України 1996 р., Закон України «Про судоустрій і статус суддів» 2010 р. (далі – Закон) й інші нормативні акти не містять чіткого розуміння поняття «правовий статус судді». Однак у ст. 51 Закону, яка називається «Статус судді», зазначається, що «Суддею є громадянин України, який, відповідно до Конституції України та цього Закону, призначений чи обраний суддею, займає штатну суддівську посаду в одному із судів України й здійснює правосуддя на професійній основі. Судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судів загальної юрисдикції чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді» [1].

Призначення суддів ґрунтується на юридично регламентованій процедурі професійного відбору, який, зі свого боку, передують спеціальна професійна підготовка та строгі правила проходження суддівської кар'єри.

Після проголошення незалежності України розвиток суспільних відносин наполегливо вимагав змін порядку призначення та обрання суддів на посади.

На сьогодні механізм призначення суддів на посади регламентується положенням статті 128 Конституції України, яка передбачає, що перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснює Президент України. Подальшого розвитку це положення набуло в главі другій «Призначення на посаду судді» Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [1].

Призначення на посаду судді вперше регулюється статтею 66 Закону та включає такі стадії: 1) розміщення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на своєму веб-порталі оголошення про проведення добору кандидатів на посаду судді з урахуванням прогнозованої кількості вакантних посад суддів й опублікування такого оголошення в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр»; 2) подання особами, які виявили бажання стати суддею, до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України відповідної заяви й документів, визначених Законом; 3) здійснення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на основі поданих кандидатами на посаду судді документів перевірки відповідності осіб вимогам, установленим до кандидата на посаду судді, та організація проведення стосовно них спеціальної перевірки в порядку, визначеному законом; 4) складання особами, які відповідають установленим вимогам до кандидата на посаду судді, іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на виявлення рівня загальних теоретичних знань у галузі права; 5) направлення кандидатів, котрі успішно склали іспит та пройшли необхідні перевірки, для проходження спеціальної підготовки в спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації; 6) направлення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України кандидатів на посаду судді після успішного проходження ними підготовки в спеціалізованому юридичному вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації для проходження спеціальної підготовки в Національній школі суддів України; 7) допуск кандидатів, які успішно пройшли спеціальну підготовку, до складання кваліфікаційного іспиту перед Вищою кваліфікаційною комісією суддів України; 8) визначення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України рейтингу кандидатів на посаду судді за результатами складання кваліфікаційного іспиту, зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад судді; 9) оголошення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України у разі відкриття вакантних посад суддів конкурсу на заміщення таких посад серед кандидатів, які перебувають у резерві; 10) проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, виходячи з рейтингу кандидата, відповідно до кількості наявних вакантних посад судді, добору серед кандидатів, які взяли участь у конкурсі, та внесення рекомендації Вищій раді юстиції, про призначення кандидата на посаду судді; 11) розгляд на засіданні Вищої ради юстиції, відповідно до рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, питання про призначення кандидата на посаду судді й внесення в разі прийняття позитивного рішення подання Президентові України про призначення кандидата на посаду судді; 12) прийняття Президентом України рішення про призначення кандидата на посаду судді.

Відповідно до ст. 72 Закону, призначення на посаду судді здійснює Президент України на підставі подання Вищої ради юстиції протягом тридцяти днів із дня отримання такого подання.

Стосовно процедури обрання на посаду судді безстроково, то ст. 128 Конституції України закріплює положення про те, що всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, у порядку, установленому законом. Закон у главі третій визначає порядок розгляду Верховною Радою України питання про обрання на посаду судді безстроково.

У ч. 2 ст. 74 закону встановлено, що суддя, строк повноважень якого закінчився, за його заявою має бути рекомендований Вищою кваліфікаційною комісією суддів України для обрання його Верховною Радою України на посаду судді безстроково, якщо відсутні визначені законом обставини, що перешкоджають цьому.

Частиною 3 цієї ж статті Закону передбачено, що обрання на посаду судді безстроково здійснюється в такому порядку: 1) кандидат звертається з письмовою заявою до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про рекомендування його для обрання на посаду судді безстроково; 2) Вища кваліфікаційна комісія суддів України повідомляє про підготовку матеріалів щодо кандидата на посаду судді безстроково на своєму офіційному веб-порталі та в офіційних засобах масової інформації; 3) Вища кваліфікаційна комісія суддів України перевіряє відомості про кандидата, ураховує показники розгляду кандидатом справ; 4) Вища кваліфікаційна комісія суддів України приймає рішення про рекомендування чи відмову в рекомендуванні його для обрання на посаду судді безстроково й у разі рекомендування направляє відповідне подання до Верховної Ради України; 5) Верховна Рада України відповідно до подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України приймає рішення про обрання на посаду судді безстроково в порядку, установленому законом.

Рішення про обрання кандидата на посаду судді безстроково приймається більшістю від конституційного складу Верховної Ради України та оформляється постановою Верховної Ради України.

Особа, обрана на посаду судді безстроково, набуває статусу судді з дня набрання чинності відповідною постановою Верховної Ради України.

Судді, який обіймає посаду безстроково, гарантується перебування на посаді до досягнення ним шістдесяти п'яти років, за винятком випадків звільнення судді з посади або його відставки.

Відповідно до ст. 179 Конституції Республіки Польща від 2 квітня 1997 р., судді призначаються Президентом за поданням Державної ради судочинства (Krajowej Rady Sądownictwa) на невизначений строк [2]. Державна рада судочинства, реалізуючи конституційно визначені функції, наділена передусім компетенцією, що стосується формування суддівського корпусу, а саме: 1) розглядає кандидатури на посаду судді, подані загальними зборами відповідних судів чи міністром юстиції, та подає Президентові Республіки Польща подання про призначення суддів; 2) розглядає подання про відправлення судді у відставку; 3) дає згоду на подальше зайняття посади суддею, який досяг 65-річного віку [3, с. 681]. Варто зазначити, що в російській юридичній літературі (В. Чиркін) Державну раду судочинства визначає як Всепольську судову раду [4, с. 476].

Отже, основні повноваження Державної ради судочинства пов'язані з кадровими питаннями в судочинстві: вона подає Президентові Республіки Польща подання щодо призначення суддів, приймає рішення про переведення судді на іншу посаду та приймає багато інших рішень що стосуються кадрових питань. Державна рада судочинства надає згоду щодо пропозиції зміни судоустрою й матеріального забезпечення суддів. Крім того, Державна рада судочинства включена в процес законотворчості, а неврахування її висновку може спричинити початок процедури визнання закону неконституційним. Державна рада судочинства також приймає рішення щодо професійної етики суддів (приймаючи, наприклад, Кодекс професійної етики суддів), заслуховує та обговорює інформацію про діяльність судів і проблеми судочинства. У практиці виникло питання, чи рішення Державної ради судочинства щодо кадрових питань мають остаточний характер, чи, із погляду легальності, повинні піддаватися судовому контролю. У рішеннях Вищого адміністративного суду Республіки Польща та Верховного суду Республіки Польща такий контроль визнано допустимим, а ст. 13 Закону про Державну раду судочинства чітко передбачає контрольні повноваження Верховного суду Республіки Польща в таких справах [5, с. 342].

Особливо варто підкреслити, що в Польщі також до виконання функцій судді досить широко залучаються професори або доценти юриспруденції [3, с. 684]. Зважаючи на закріплення на законодавчому рівні принципу спеціалізації суддів, доцільно було б і в українському законодавстві передбачити можливість залучення до здійснення правосуддя науковців із вченими ступенями кандидата та доктора наук відповідної спеціальності. Це дало б змогу наблизити юридичну теорію й практику.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Дослідивши процедуру формування суддівського корпусу в Україні та Польщі, можна зробити висновок, що суддя – центральний суб'єкт судової влади. Саме судді безпосередньо реалізують основні функції правосуддя й від рівня їхнього конституційно-правового статусу залежить авторитет судової влади та ефективність здійснення функцій правосуддя.

Використання позитивного зарубіжного досвіду, безумовно, корисне при дослідженні не лише порядку призначення й обрання суддів на посади, а й інших структурних елементів конституційно-правового статусу суддів в Україні (наприклад правосуб'єктність, відповідальність, гарантії діяльності й ін.). Порівняльний аналіз українського та польського законодавств щодо цих питань має стати важливим напрямом подальших наукових розробок.

Джерела та література

1. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 року // Офіційний вісник України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.
2. Конституція Республіки Польща від 2 квітня 1997 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://right777.ru/konst.html#id3>.
3. Banaszak B. Prawo konstytucyjne. 4 wydanie / B. Banaszak. – Warszawa : Wydawnictwo C.H.BECK, 2008. – 774 s.
4. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран : учеб. пособие / В. Е. Чиркин. – М. : Юрист, 2008. – 629 с.
5. Garlicki L. Polskie prawo konstytucyjne. – zarys wykladu. 12 wydanie / L. Garlicki. – Warszawa : Wydawnictwo LIBER, 2008. – 438 s.

Кравчук В. Формирование судейского корпуса в Украине и Польше: сравнительно-правовой анализ. В статье анализируются отечественное и польское законодательства о судоустройстве и статусе судей, обобщаются основные научные подходы к пониманию категории «судейский корпус» в конституционном праве Украины и Польше, рассматриваются процедуры избрания и назначения судей на должности. Обосновывается вывод о том, что судья есть центральным субъектом судебной власти. Именно судьи осуществляют основные функции правосудия и от уровня их конституционно-правового статуса зависит авторитет судебной власти и эффективность осуществления функции правосудия. Использование позитивного зарубежного опыта, безусловно, полезно для исследования не только порядка назначения и избрания судей на должности, но и других структурных элементов конституционно-правового статуса судей в Украине (например правосубъектность, ответственность, гарантии деятельности и других).

Ключевые слова: правовой статус судьи, суд, судейский корпус, судья, Украина, Польша.

Kravchuk V. The Formation of the Judicial Case in Ukraine and Poland: the Comparative Legal Analysis. In the article the national and Polish legislation of the judicial system and status of judges are examined, basic scientific approaches to the understanding of «judicial case» in the constitutional law of Ukraine and Poland are generalized, procedures for the election and appointment of judges are considered. The article substantiates a conclusion the judge is the central subject of the judiciary. Judges perform the basic functions of justice and the judicial authority and effectiveness of the judicial functions depends on the level of their constitutional and legal status. Using positive foreign experience is undoubtedly helpful for studying not only the order of appointment and electing judges, but also other structural elements of the constitutional and legal status of judges in Ukraine (for example, responsibility, guarantees of their activities and other).

Key words: legal status of judges, court, judiciary, judge, Ukraine, Poland.

УДК – 342.9:351.746.1(477)

Р. Ляшук

Спеціальні принципи діяльності відділів прикордонної служби

У статті розглянуто обсяг та значення спеціальних принципів у діяльності відділів прикордонної служби. Проаналізовано зміст спеціальних принципів, що стосуються правоохоронної діяльності відділів прикордонної служби. Унаслідок дослідження нормативно-правових актів із питань охорони державного кордону автор визначає зміст спеціальних принципів у діяльності відділів прикордонної служби.

Ключові слова: спеціальні принципи, відділи прикордонної служби, Державна прикордонна служба України, охорона державного кордону

Постановка наукової проблеми та її значення. Під час побудови в Україні правової держави та громадянського суспільства вкрай важливою є роль державних органів. Їхня діяльність буде ефективною та законною тільки при дотриманні відповідних правових принципів [1, ст. 6]. Забезпечення виконання завдань з охорони державного кордону відділом прикордонної служби (далі – ВПС) можливе лише за умови її відповідності спеціальним принципам, у яких розкрито особливі правові вимоги до роботи підрозділів охорони кордону.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Принципи діяльності державних органів розглянуто в працях В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, В. Л. Грохольського, В. К. Колпакова, М. М. Литвина, І. Л. Невзорова, І. Д. Сліденко, В. О. Шамрая та ін. Проте комплексного вивчення спеціальних принципів діяльності ВПС не проводилось.

Формулювання мети та завдань статті. Мета нашого дослідження – розкриття вищезазначених принципів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Спеціальні принципи діяльності ВПС викладені в нормативно-правових актах із питань охорони державного кордону, а саме в Інструкції з організації оперативно-службової діяльності ВПС [2]. Їх визначення та розкриття сприятиме правомірності й результативності виконання функцій ВПС.

Принцип широкого застосування гласних та негласних форм і способів охорони державного кордону ВПС [2, с. 6] полягає у виборі тих форм та способів службових дій, які відповідають обставинам на кордоні, доцільні з позиції законності й охорони державної таємниці [3].